

Europese wetgevers hebben de afgelopen jaren een omvangrijk raamwerk neergezet met als doel de transitie in Europa te versnellen. Dit vergt een gezamenlijke inspanning van de EU, nationale overheden, bedrijven en huishoudens binnen een gemeenschappelijk kader. ING is daarom geen voorstander van additionele klimaatmaatregelen die specifiek gericht zijn op de Nederlandse financiële sector. Het is namelijk van groot belang dat de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het raamwerk gewaarborgd blijft, zodat het Europese klimaatbeleid effectief en transparant blijft. Daarnaast is het belangrijk om een gelijk speelveld te waarborgen. We zien wel ruimte om op onderdelen het Europese raamwerk te versterken. Daarnaast zien we mogelijkheden voor stimuleringsmaatregelen die de transitie in de reële economie zouden kunnen versnellen. In onze reactie doen we daarvoor enkele aanbevelingen.

ING's klimaataanpak

Duurzaamheid is een kernonderdeel van ING's strategie, met een focus op klimaat. ING heeft zich als een van de eerste grote internationale banken gecommitteerd aan de doelen in het Klimaatakkoord van Parijs en een gedetailleerde en wetenschappelijke klimaataanpak opgesteld (onze [Terra-aanpak](#)). Dit geeft een kader om onze financiering aan de CO₂-intensiefste sectoren in lijn te brengen met de 1,5-graden doelstelling van het Klimaatakkoord, en zo te bewegen naar netto nul uitstoot in 2050. Voor iedere sector ziet dit transitiepad er anders uit. **Naarmate de wetenschap zich ontwikkelt en er betere gegevens beschikbaar komen, kunnen we onze Terra-aanpak aanpassen aan de laatste klimaatinzichten en -conclusies en uitbreiden naar andere sectoren.**

Het financieren van onze klanten tijdens hun transitie levert ook dilemma's op. De maatschappij is in zeer belangrijke mate afhankelijk van energie voor zaken als verwarming, transport, zware industrie en het voorzien in de toenemende vraag naar elektriciteit. Die energie moet beschikbaar en betaalbaar zijn. **Ongeveer 80% van de wereld gebruikt nog steeds energie afkomstig uit fossiele brandstoffen.** De realiteit is dat er voorlopig niet genoeg hernieuwbare energie beschikbaar is om aan deze vraag te voldoen. De wereld zal daarom nog geruime tijd afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen. Er is een transitieperiode van jaren nodig om over te schakelen naar een duurzamere, op overwegend hernieuwbare energie draaiende maatschappij.

ING spant zich in om deze energietransitie te bespoedigen. Daartoe omvat de klimaataanpak van ING een aantal speerpunten, in lijn met de afspraken gemaakt op COP28 en het International Energy Agency (IEA) '[Net-Zero Emissions by 2050 klimaatpad](#)' met daaraan onderliggende klimaatwetenschap. Belangrijke elementen zijn:

- Het uitfaseren van de financiering van kolengestookte elektriciteitsproductie tegen 2025.
- Het stoppen met het verlenen van projectfinanciering van nieuwe olie- en gasvelden.
- Het sneller afbouwen van de financiering van exploratie en productie van olie en gas, met als doel een volledige uitfasering tegen 2040.
- Als tussenstap, het verminderen van leningen ten behoeve van exploratie en productie van olie en gas met 35% tegen 2030, wat zich vertaalt in een absolute, gefinancierde emissiereductie van 50% ten aanzien van deze portefeuille (scope 1, 2 en 3).
- Het streven om de nieuwe financiering van duurzame energieopwekking te verdrievoudigen van €2,5mld in 2022 tot €7,5mld in 2025. Daarnaast financieren we sinds 2023 niet langer specifiek nieuwe (metallurgische) kolenmijnen of de uitbreiding van bestaande kolenmijnen.

Naarmate de klimaatwetenschap zich ontwikkelt, kunnen wij onze aanpak dynamisch aanpassen aan de laatste klimaatinzichten en -conclusies.

De samenhang van klimaatbeleid moet gewaarborgd blijven

Europese wetgevers hebben de afgelopen jaren een omvangrijk raamwerk neergezet om de transitie te versnellen, denk aan de EU Energy Performance of Buildings Directive, REPowerEU, en de Net Zero Industry Act. Voor financiële instellingen in het bijzonder geldt een heel pakket aan rapportageverplichtingen, bijvoorbeeld de EU Taxonomy, de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), de Sustainable Finance Disclosures Directive (SFDR), de Capital Requirements Directive & Regulation/Pillar 3, en de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD). Dit alles bij elkaar vormt een omvangrijk wettelijk raamwerk waaraan de financiële sector moet voldoen of binnenkort moet voldoen.

Ook de Europese Centrale Bank (ECB) speelt een rol in het identificeren en adresseren van klimaatgerelateerde risico's. Het is van groot belang dat de samenhang tussen de verschillende onderdelen van het Europese raamwerk gewaarborgd blijft, zodat het klimaatbeleid effectief en transparant blijft.

Aanbevelingen om het Europese raamwerk te versterken

Banken hebben als financier een belangrijke rol, maar de daadwerkelijke transitie vindt plaats in de reële economie. Dit vereist een gezamenlijke inspanning van overheden, bedrijven en huishoudens binnen een gemeenschappelijk kader. Om de transitie daadkrachtig in te zetten en te versnellen, stellen we een aantal zaken voor die ons inziens een goede aanvulling zijn op het huidige Europese beleid:

- **Heldere guidance op EU-transitiepaden in de reële economie.** Er is behoefte aan duidelijke, op wetenschap gebaseerde, transitiepaden per sector waarin wordt vastgesteld hoe netto nul uitstoot per 2050 bereikt kan worden. Deze transitiepaden verschillen per sector, omdat elke sector haar specifieke uitdagingen en mogelijkheden kent. In een transitiepad specificeert de sector tussentijdse mijlpalen met als doel om netto nul uitstoot per 2050 te bereiken, met inachtneming van wetenschappelijke ontwikkelingen en Europese beleidsdoelstellingen. Dit moet op Europees niveau gebeuren om een gelijk speelveld te waarborgen. Dit kan ten dele door codificering van criteria van bestaande sectorale transitiepaden die reeds in internationaal verband zijn opgesteld, waar bijvoorbeeld in [Japan](#) aan gewerkt wordt. Duidelijke transitiepaden gebaseerd op een per sector geharmoniseerde methodologie en criteria stellen de financiële sector in staat om de voortgang beter te meten en financieringsaanbod daaraan te koppelen. **Graag zouden wij zien dat, vanuit de EU en op basis van een geharmoniseerde methodologie, transitiepaden worden geformuleerd voor relevante sectoren opererend in de reële economie.**
- **Koppeling van EU-transitiepaden aan de EU Taxonomy.** Voorgenoemde sectorale transitiepaden zouden kunnen worden gekoppeld aan de economische activiteiten en rapportageverplichtingen zoals geïdentificeerd in de EU Taxonomy. Hierdoor wordt duidelijker hoe sectoren bijdragen. Dit vergroot ook het inzicht in hoe de verstrekte financiering bijdraagt aan de transitie (via de rapportageverplichting over de EU Taxonomy Green Asset Ratio). De koppeling zal vermoedelijk ook leiden tot een betere vergelijkbaarheid tussen verschillende bedrijven binnen een sector (inclusief financiële sector) en kan worden ingevoerd tijdens de herziening van de huidige EU Taxonomie in juni 2024.
- **Rapportageverplichting die transitiefinanciering meeweegt.** Naast de vaststelling van sectorale EU-transitiepaden en een rapportageverplichting om het volgen van die paden aan te tonen, zou een Europese maatstaf voor transitiefinanciering door de financiële sector bijdragen aan transparantie. Deze maatstaf zou specifieke bancaire activa omvatten die weliswaar nog niet voldoen aan de EU Taxonomy, maar die wel gekoppeld zijn aan een geloofwaardig transitiepad. **Het benchmarken van leningen en andere financiële producten die wetenschappelijk vastgestelde, sectorale transitiepaden volgen, geeft een realistischer inzicht in de**

transitierisico's die banken lopen. Vooral wanneer de rapportageverplichtingen banken in staat zouden stellen te rapporteren over hun, op het transitiepad afgestemde, financiering.

- **Uniforme rapportage.** Op basis van de CSRD en de CSDDD moeten ondernemingen actief in de EU vanaf rapportagejaar 2024 uitgebreid rapporteren over duurzaamheid. Onderdeel daarvan is het opstellen en implementeren van transitieplannen. Bedrijven hebben op basis van de (toekomstige) CSDDD een niet-vrijblijvende inspanningsverplichting om een dergelijk plan op te stellen. Deze richtlijnen gelden in eerste instantie voor de grootste bedrijven (waaronder ING) en zullen stapsgewijs worden uitgebreid naar kleinere bedrijven. Bedrijven, inclusief financiële instellingen, zijn momenteel veelal nog in de fase dat zij stappen maken om tijdig te voldoen en om de transparantie en hoeveelheid beschikbare data te vergroten. Om interoperabiliteit en transparantie te borgen, zouden alle rapportageverplichtingen vanuit de verschillende richtlijnen op elkaar moeten aansluiten.

Aanbevelingen voor stimuleringsmaatregelen om de transitie in de reële economie te versnellen

De overheid zou op bepaalde terreinen een nog actievere rol kunnen spelen bij het stimuleren van transitie en duurzame innovatie in Nederland en in Europa. Naast het **effectief bekijpen van CO₂ emissies en grensoverschrijdende CO₂ belasting**, valt hierbij te denken aan:

- Het **vergroenen van de energiemix**, waarbij het gebruik van fossiele energiebronnen verder afgebouwd wordt, ten gunste van duurzame energiebronnen. Dit heeft een significante bijdrage aan het reduceren van CO₂ emissies van huishoudens tot aan zware industrie die cruciaal zijn voor een emissiearme economie, zoals de staal-, cement- en transportindustrie. De meeste aandacht zou moeten gaan naar (1) het **uitbreiden en verzwaren van het elektriciteitsnetwerk**; (2) **maximeer wind- en zonne-energie** door bijvoorbeeld het vereenvoudigen van vergunningverlening en financiering; en (3) **overheidsinvesteringen en/of -garanties voor het ontwikkelen van nieuwe technologie** voor bijvoorbeeld CO₂-afvang, hergebruik en opslag (CCUS), batterijen, groene waterstof (infrastructuur) en alternatieve brandstoffen voor lucht- en scheepvaart.
- **Stimuleer het gebruik van elektrische auto's (EV)**, door duidelijke normering voor uitfasen van voertuigen met een verbrandingsmotor, met als doel schaalvergroting in de EV-productie, de ontwikkeling van productassortimenten te stimuleren en de relatieve totale eigendomskosten per km van EV's te verlagen. Daarbij is het belangrijk dat (1) **geïnvesteed wordt in de versnelde uitrol van EV-gerelateerde (oplaad)infrastructuur**; (2) **subsidies van fossiele brandstoffen verschoven worden naar hernieuwbare energie**; en (3) **hulpbronnen op lange termijn, klimaat neutrale en circulaire wijze veiliggesteld worden**.
- **Vanuit de (lokale) overheid een stabiel en lange-termijngericht renovatiebeleid met oog voor betaalbaarheid**, zodat huiseigenaren, corporaties en VvE's gedegen investeringsafwegingen kunnen maken voor het verduurzamen van woningen. Daarnaast kan gedacht worden aan **doelgerichte blokrenovatie-campagnes** in een wijk-per-wijk aanpak door gemeentes, of blokrenovatie door corporaties en VvE's, met de hoogste prioriteit voor huizen met lage EPC-labels, hoge fysieke risico's en/of huishoudens die financiële ondersteuning nodig hebben. Tot slot zal toegang tot een centrale en voor iedereen toegankelijke **gebouwendatabase met actuele EPC-labels en fysieke risico's** bijdragen aan transparantie.

Voor een detailuitwerking verwijzen wij graag naar de aanbevelingen in ons [klimaatrapport 2023](#).

Er moet veel gebeuren, zowel per sector als sector overstijgend. Dit vergt een gezamenlijke inspanning van de EU, nationale overheden, bedrijven en huishoudens binnen een gemeenschappelijk kader. ING is daarom geen voorstander van additionele klimaatmaatregelen die specifiek gericht zijn op de Nederlandse financiële sector, maar van het verder optimaliseren van het Europese raamwerk.